

Cercetări arheologice în aşezarea geto-dacică de la Cătunu Jud. Dâmboviţa

În campania arheologică din vara anului 1979 s-au efectuat săpături în partea de sud-est a terasei Ialomiţei, într-o zonă necercetată pînă acum, în scopul depistării şi localizării necropolei aferente aşezării geto-dacice din sec. II—I î.e.n., identificată în campaniile anterioare (fig. 1).

Au fost trasate trei şanţuri notate S. F (40×1 m), S. G (40×1 m) şi S. H (10×1 m), primul orientat nord-sud, celelalte est-vest (fig. 2).

În şanţul F, cu excepţia locuinţei IV şi a gropii A, nu au putut fi depistate alte complexe, deşi în carourile 2, 7 şi 10—13, imediat sub stratul vegetal, între 0,25—0,33 m, apare un strat de pămînt maroniu negricios cu urme slabe de pigment şi cioburi, indicînd existenţa unor locuinţe astăzi dispărute.

S. G, trasat perpendicular pe S. F, nu prezintă urme de cultură materială, imediat sub stratul vegetal profilîndu-se pămîntul galben lutos steril, deşi la suprafaţa solului au apărut numeroase cioburi. Stratul de cultură a fost distrus de plantarea în această zonă a unui răzor cu viţă de vie, în săpătură desco-perîndu-se rădăcinile salcîmilor care mărgineau răzorul.

În S. H, la —0,28 m, sub stratul vegetal, pe o distanţă de cca. 4 m, au apărut urmele unei locuinţe de suprafaţă, de formă dreptunghiulară, distrusă în întregime de lucrările agricole moderne: bucăţi mari de chirpic provenind din pereţii locuinţei, fragmente de lipitură de vatră, fragmente de vase lucrate la roată din pastă cărămie şi fragmente de vase din pastă poroasă. Locuirea în acest complex a încetat în urma unui incendiu, în umplutura locuinţei găsindu-se cenuşă şi bucăţi de lemn carbonizat.

Locuinţa IV a fost surprinsă în S. F, în carourile 15, 16, şi parţial 17. Este de tip semibordei, dreptunghiulară, cu colţurile uşor rotunjite, orientată nord-sud, avînd dimensiunile de $3,50 \times 3$ m. Nu s-a găsit va-

tra locuinţei, deşi în umplutura ei au fost depistate mai multe fragmente de lipitură de vatră.

Pe fundul locuinţei, la —0,46 m, au apărut bucăţi mari de chirpic, fapt ce confirmă ipoteza că aceasta se înscrie în tipul locuinţelor puţin adîncite în pămînt, cu pereţii construiţi din lut aplicat peste un schelet de nuiele, tip predominant în aşezarea geto-dacică de la Cătunu.

Profilul laturii vestice a locuinţei prezintă următoarea stratigrafie: humus actual de culoare neagră şi pămînt întors de plug, pînă la —0,25 m; pămînt brun-negricios cu pete rare de cărbune pînă la —0,40 m — 0,50 m, corespunzînd perioadei de locuire geto-dacică; pămînt maroniu clisos, steril (fig. 3).

La —0,40 m, pe fundul locuinţei, în caseta din malul vestic, au apărut fragmente de oase calcinate şi fragmente mici de oase foarte friabile care nu prezentau urme de ardere, aşezate într-o alveolă de formă aproximativ ovală, cu adîncimea de 5 cm, de dimensiunile $0,46 \times 0,33$ m şi orientarea axului lung în direcţia nord-sud (fig. 4).

Din analiza materialului osteologic efectuată de profesorul Ioan Ursu de la Facultatea de medicină din Cluj şi cercetătoarea Laura Georgescu de la Laboratorul de antropologie din Bucureşti¹, a rezultat existenţa unor fragmente foarte mici de diafiză femurală şi de porţiune petro-mastoidiană provenind de la un incinerat adult, oasele indicînd un proces puternic de calcinare, cît şi fragmente din corpul mandibular aparţinînd unui cal în vîrstă de 7—8 ani, care nu prezentau urme de ardere.² Menţionăm că unele fragmente de oase calcinate au fost găsite lîngă alveolarea semnalată mai sus, direct pe fundul locuinţei.

Depuse lîngă fragmentele de oase inhumate provenind de la cal s-au găsit cîteva fragmente din pastă cărămie, lucrate la roată, atipice, aparţinînd aceluiaşi vas şi două fragmente din pastă prost arsă, de cu-

loare cafenie cu miezul negru, de la un vas-borcan, lucrat cu mîna și decorat cu briu crestătat.

Materialul ceramic descoperit în cadrul complexului L. IV este sărac, în majoritatea cazurilor neîntregibil, cu urme de corodare care s-ar putea datora acidității puternice a solului.

Ceramica lucrată cu mîna este de culoare bej-maronie sau cărămiziu-roșcată, din pastă impură, arsă incomplet, cu miezul negru. Majoritatea fragmentelor provin de la vase-

borcan decorate cu butoni și briu-șnur, briu cu creștături, briu alveolar, butoni-apucători de formă dreptunghiulară, butoni rotunzi cu două alveole. Un singur buton este prevăzut cu 2 găurele perforate care permiteau trecerea unui șnur³ (fig. 5 a—d).

Tot din cadrul acestei grupe amintim și un fragment de vas miniatural, de tipul unei cupe, cu muchea ușor îngroșată, găsit pe fundul locuinței IV, la —0,46 m, care prezintă analogii cu un exemplar descoperit în așezarea dacică de la Poiana.⁴

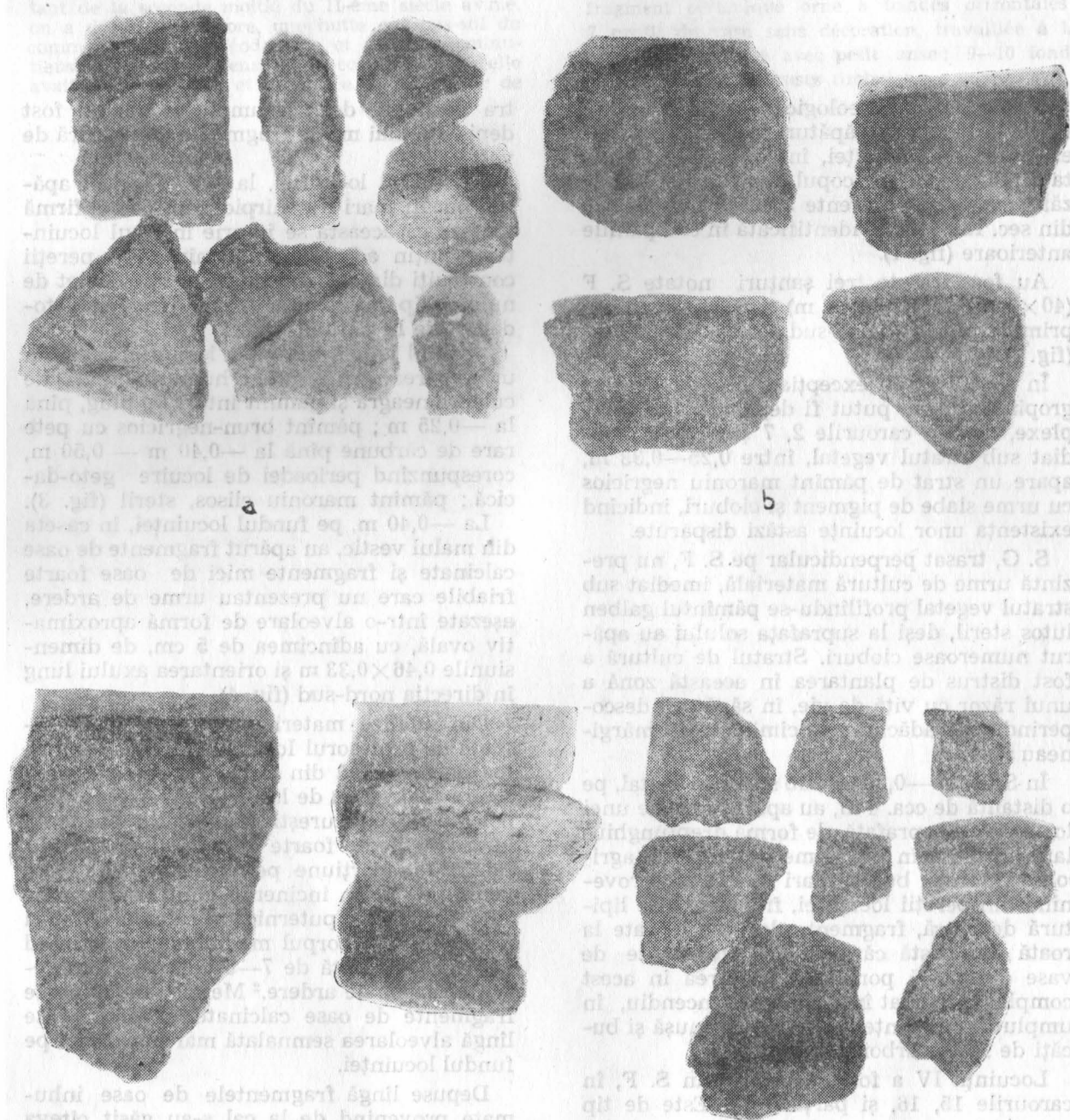

Fig. 5. Fragmente ceramică lucrată cu mîna.

Din pastă fină cenușie, lucrate la roată, menționăm : fragmente provenind de la strecurători de formă conică, fragmente de castroane cu buza răsfrîntă în afară, uneori prevăzută cu două fațete, fragmente de căni de dimensiuni mijlocii cu torțile pornind chiar din buza vasului, fragmente de fructiere, iar din categoria ceramicii cărămizii, lucrate la roată amintim : un fragment de buză de chiup, mult răsfrîntă în exterior, cu muchea foarte groasă, fragmente mari din corpul chiupului, trei torți cu muluri, precum și numeroase fragmente atipice (fig. 6 a—d).

Din categoria ceramicii de import semnalăm câteva fragmente de amforă și o toartă cu secțiunea ovală, lucrate dintr-o pastă fină de culoare roz-pal (fig. 6 e).

Categoria pieselor de lut cu destinație utilitară, casnică, este reprezentată prin două fusaiole cilindrice, una plată confectionată dintr-un fragment de vas lucrat la roată din pastă cărămizie, de tipul celor de la Poiana⁵, cealaltă prezintă ca decor mici incizii oblice, fiind asemănătoare cu exemplarele găsite în stațiunile geto-dacice de la Tinosu⁶, Poiana⁷ și Piscul Crăsani⁸.

Groapa A, de formă cilindrică, cu diametrul de aproximativ 0,90 m, surprinsă în profilul malului estic al șanțului F, în caroul 17, s-a profilat la —0,26 m de la nivelul actual al terenului. Corespunde locuinței IV, funcționând în aceeași perioadă cu locuința menționată. Timpul de folosire a fost scurt, adîncimea gropii fiind de numai 15 cm, iar inventarul sărac, constînd dintr-un vas-borcan în stare fragmentară, lucrat cu mîna din pastă roșietică-cărămizie, decorat cu butoni rotunzi, dintr-un fragment ceramic din pastă cenușie, lucrat la roată provenind de la o cană bitronconică de dimensiuni mici, și un fund inelar din ceramică cărămizie, lucrat la roată. Din umplutura gropii mai menționăm două fragmente de os care nu prezentau urme de ardere și bucăți mici de chirpic.

Cercetările arheologice întreprinse în vara anului 1979 în așezarea geto-dacică de la Cătunu ne-au permis să identificăm urme de locuire în sectorul sud-estic al terasei Ialomiței, respectiv într-o zonă pe care pînă atunci o consideram nelocuită. Deși nu s-au putut delimita precis decît locuința IV și groapa A, materialul ceramic ca și fragmentele de lipitură de vatră, bucățile de chirpic, petele mici de cărbune, găsite la mică adîncime, pînă la —0,35 m în cuprinsul stratului vegetal, în toate cele 3 secțiuni trasate, arată că și această zonă a fost locuită, locuințele fiind distruse probabil de arăturile practicate în decursul anilor. Materialul ceramic numeros găsit la suprafața terenului arabil ar pleda pentru ipoteza existenței unor

locuințe de suprafață, așa cum este cazul celei surprinsă parțial în S. H.

Lipsa unor elemente certe de datare, cît și similitudinile existente între materialul ceramic găsit în campania 1979 și cel descoperit în săpăturile anterioare, converg spre încadrarea complexelor menționate mai sus în datarea general valabilă pentru așezarea geto-dacică de la Cătunu, respectiv a doua jumătate a sec. II — sec. I î.e.n.

Descoperirea unor fragmente de oase umane incinerate cît și a unor fragmente de maxilar de cal, care nu prezentau urme de ardere, în cadrul locuinței IV, furnizează date inedite asupra riturilor funerare practicate de geto-daci în sec. II—I î.e.n.

Analiza complexelor funerare descoperite pînă în prezent și atribuite perioadei citate mai sus demonstrează că geto-dacii, în majoritatea cazurilor, aveau cimitirele constituite în afara așezărilor, dar în imediata lor apropiere. Cazurile, cînd în literatura de specialitate, se citează descoperirea de morminte răzlețe în perimetrul așezării (Poiana) ori chiar sub locuințe (Crăsani, Tinosu) sînt rare și nu-i totdeauna sigur că acele înmormîntări sînt contemporane cu faza de locuire intensă a așezărilor respective ori că gropile considerate morminte de incineratie au caracter sepulcral.⁹

Publicarea unor date preliminare asupra rezultatelor cercetărilor din dava de la Ocnița, jud. Vîlcea, în anul 1977, de către profesorul Dumitru Berciu, confirmă ipoteza, potrivit căreia, unele depuneri izolate de oase incinerate găsite în perimetrul așezării sau sub locuințe și vetre, pot fi considerate morminte de incineratie. La Ocnița, separat de necropola plană, aferentă așezării, conținînd 357 morminte de incineratie în groapă, datînd din sec. II—I î.e.n., au fost descoperite morminte răzlețe în mai multe puncte din așezare, fără a se putea trage vreo concluzie asupra unei reguli anume.¹⁰

* Ritualul de înmormîntare practicat la Cătunu, cu mici excepții, își găsește cele mai bune analogii în descoperirile de la Ocnița, în mormintele de incineratie din perimetrul așezării civile.

Considerăm că prezența în locuința IV a oaselor provenind de la un incinerat adult, cît și a fragmentelor din corpul mandibular aparținînd unui cal, este legată de practicarea unui anumit ritual de înmormîntare care consta din depunerea simbolică pe fundul locuinței a resturilor rezultate în urma procesului de incinerare a defunctului la un loc cu părțile din animale depuse ca ofrandă.¹¹

Inventarul ceramic sărac, neîntregibil, lipsa unor obiecte de fier sau alt material, în ge-

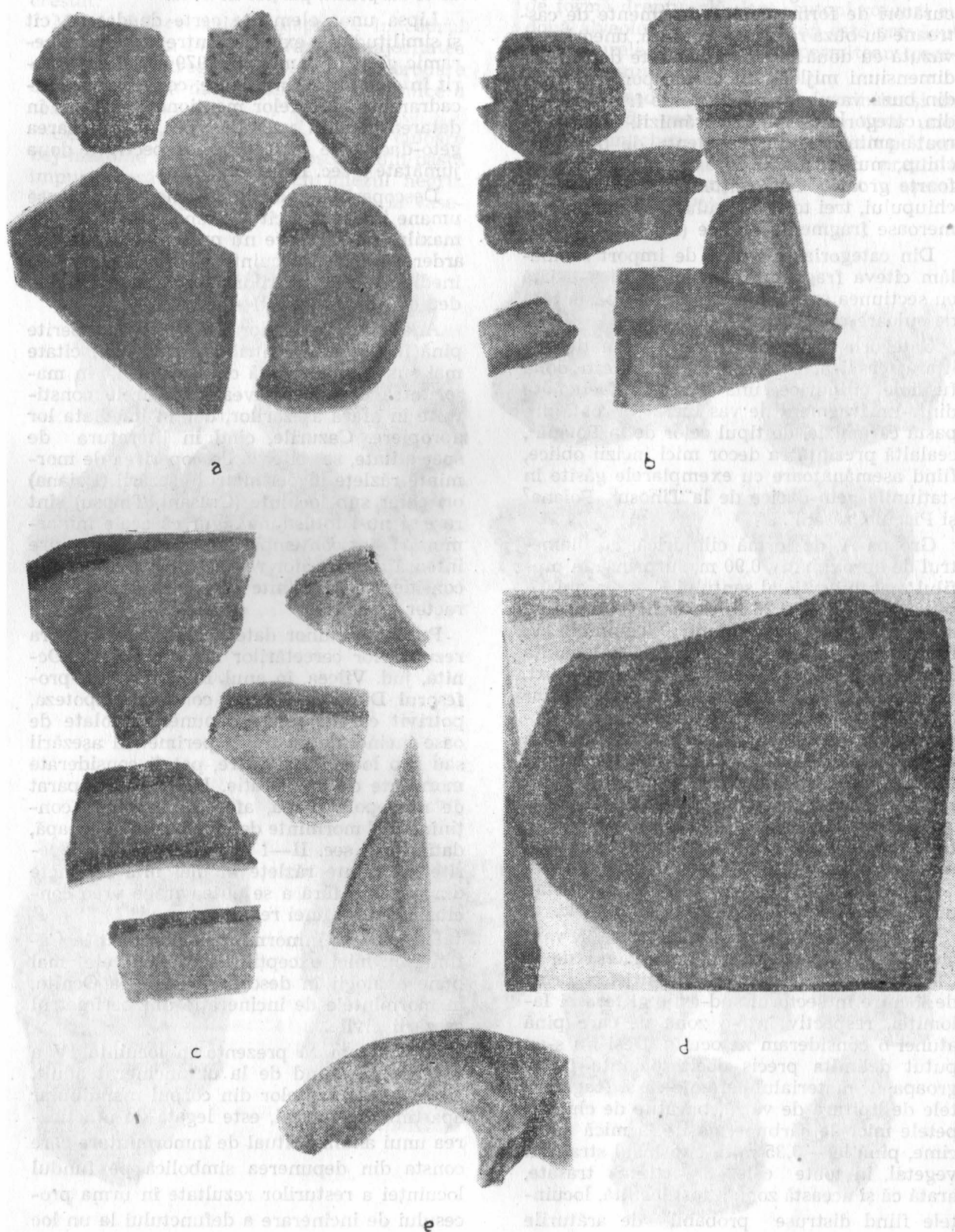

Fig. 6. Fragmente de ceramică lucrată la roată.

neral a obiectelor care ar putea fi reutilizate, ar pleda în favoarea ipotezei părăsirii locuinței.

Nu s-a putut depista zona unde a fost amenajat rugul funerar.

Menționăm că în apropierea locului unde au fost depuse oasele s-au găsit o parte dintr-un vas miniatural și două fusaiole care putea face parte din inventarul mormintului semnalat de noi, fiind cunoscut faptul că, aceste obiecte sînt nelipsite din inventarul mormintelor de incinerare (considerate ca elemente legate de ritul funerar)¹², prezența fusaiolelor fiind un indiciu că ar fi vorba de un mormint de femeie.

Deoarece pînă în prezent considerațiile asupra sistemului de înmormintare al daco-geților în a doua epocă a fierului se bazează pe un material arheologic nu întotdeauna suficient de concludent, iar diferite variante rituale ale incinerării nu sînt îndeajuns cunoscute, concluziile trase de noi asupra ritualului practicat în cazul mormintului de incinerare de la Cătunu reprezintă ipoteze de lucru.

NOTE

¹ Mulțumim și pe această cale celor doi cercetători care ne-au ajutat la identificarea fragmentelor de oase descoperite în LIV.

² Fragmente foarte mici de premaxilă: fragmente P^{exponent 4} și M^{exponent 1} cu urme de uzură prin exces de abraziune. Singurii dinți prezenți sînt fragmentari reprezentați, indicînd un exemplar în vîrstă de 7—8 ani.

³ R. și E. Vulpe, Dacia I, 1924, p. 196, fig. 23/6.

⁴ R. și E. Vulpe, Dacia III—IV, 1927—1932, p. 319, fig. 100/21.

⁵ Ibidem, p. 316, fig. 95/10, 13, 20.

⁶ R. și E. Vulpe, Dacia I, 1924, p. 208, fig. 38/11.

⁷ I. H. Crișan, Ceramica daco-getică, București, 1969, p. 206, fig. 113/9.

⁸ I. Andrieșescu, Piscul Crăsani, București, 1924, p. 84, fig. 239.

⁹ D. Protase, Riturile funerare la daci și daco-romani, București, 1971, p. 180; I. Andrieșescu, op. cit., p. 29.

¹⁰ D. Berciu, B.M.I., 2, 1977, p. 6—8.

¹¹ Cercetările întreprinse în campaniile 1970 și 1971, la Cătunu, au permis identificarea a două îngropări independente de cai (depuneri rituale de cai): complexul nr. 1 conținînd craniul (numai maxilarul inferior) așezat între oasele lungi și complexul nr. 2, respectiv groapa menajeră nr. 19, conținînd scheletul unui cal așezat în poziție chircită.

¹² D. Protase, op. cit., p. 53 și 73.

SCAVI ARCHEOLOGICI NEL SITO GETO-DACICO A CĂTUNU, PROVINCIA DI DÎMBOVIȚA

RIASSUNTO

L'autore presenta i risultati degli scavi effettuati nel 1979 nel sito geto-dacio di Cătunu, nella provincia di Dimbovița. Sono state portate a luce due abitazioni e una fossa casalinga.

Nell'abitazione IV di tipo mezzo-tugurio sono stati individuali frammenti di ossa calcinate e frammenti di ossa molto friabili posati in un'alveolare avendo le dimensioni 0,46×0,33 m.

Dall'analisi del materiale osteologico si è accertato che tali frammenti sono provenienti tanto da un adulto incenerito quanto dal corpo mandibolare di un cavallo di 7—8 anni, il che fa supporre l'esistenza di una tomba di incinerazione nell'abitazione IV.

L'inventario ceramico permette l'inquadrare dell'abitazione nella datazione generalmente accettata per il sito geto-dacio di Cătunu, e cioè la seconda metà del II secolo a.C. — 1 secolo d.C.

ELENCO DELLE FIGURE

1. Pianta di situazione con l'ubicazione del sito geto-dacio di Cătunu.
2. Pianta generale degli scavi effettuati.
3. Spaccato del nord-ovest A. IV.
4. Schizzo dell'abitazione IV con l'ubicazione della tomba di incinerazione e della fossa casalinga A.
5. Frammenti di ceramica, lavorati a mano.
6. Frammenti di ceramica, lavorati a ruota.